

Nationaal Coördinator
Terrorisbestrijding en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Departementaal vertrouwelijk
Duiding Maatschappelijke impact
COVID-19 (nr. 17)

Maandag 18 januari 2021
Geactualiseerd tot 11:30 uur

Kerneenheid
Analyse

Duiding

- De actiebereidheid van actievoerders tegen het coronabeleid blijft bestaan. De illegale anti-Rutte-demonstratie van afgelopen zondag toont aan dat waakzaamheid geboden is wanneer het aankomt op het gebruik van geweld door demonstranten. Er zijn vooralsnog geen signalen van acties rond opslag- of priklocaties.
- De eventuele instelling van een avondklok brengt een handhavingsvraagstuk met zich mee. Dit verklaart waarom de politievakbonden en enkele burgemeesters tot nu toe geen voorstanders zijn van het invoeren van een avondklok. Het instellen van een avondklok zonder een overtuigend antwoord dat het helpt kan derhalve maatschappelijke onrust veroorzaken.
- Het is de vraag wat de val van het kabinet gaat betekenen voor het draagvlak en steun voor het coronabeleid, dat de laatste tijd toch al is afgenomen. Hoewel het kabinet aangeeft dat het missionair blijft op het vlak van coronabestrijding, kan bij delen van de bevolking mogelijk het beeld ontstaan dat het kabinet in demissionaire staat niet volledig toegerust is om die crisis effectief tegen te gaan.
- Veel ondernemers, onder andere winkeleigenaren, leefden vanaf medio december toe naar 19 januari als de lockdown ten einde zou zijn. Horecaondernemers roepen elkaar op de deuren te openen. Het is voorstelbaar dat bij handhaving van de maatregelen er emotioneel geladen confrontaties kunnen gaan ontstaan.
- De toenemende bereidheid van Nederlanders om zich te laten vaccineren, wijst erop dat het grootste deel van de Nederlandse bevolking zich niet laat leiden door desinformatie en vatbaar is voor wetenschappelijke gestaafde uitleg door onder meer het RIVM.

Situatiebeeld

Draagvlak voor de maatregelen

- Het beeld en de beleving van het virus worden momenteel sterk bepaald door de voorspellingen van deskundigen over het verloop van de epidemie ten gevolge van de Britse variant. Het ziet er volgens het OMT ronduit zorgelijk uit. De twee huidige virusvarianten ('oude' en VK-variant) leiden tot *de facto* twee aparte Corona-epidemieën, waarbij de VK-variant niet onder controle lijkt en op termijn (vanaf april) kan zorgen voor grote druk op de zorg. Volgens berekeningen van het Landelijk Netwerk Acute Zorg (LNAZ) zou het kunnen leiden tot een derde golf in maart; D.Gommers houdt het voor mogelijk dat Nederland tot de zomer in een lockdown blijft.
- Tevredenheid onder de bevolking over aanpak van de coronacrisis door het kabinet is gedaald, blijkt uit onderzoek van RIVM en GGD-GHOR. Het percentage tevreden is gedaald van 58% naar 45% ten opzichte van de vorige onderzoeksronde. Ook het aantal mensen met een positief oordeel over hoe Nederland het doet ten opzichte van het buitenland, is gedaald (van 43% naar 21%). De vaccinatiebereidheid daarentegen is flink toegenomen (van 62% naar 80%). Op sociale media neemt de twijfel over de effecten van de lockdown toe door hoge besmettingscijfers en de Britse mutatie van het coronavirus in Nederland. Tegelijkertijd roept men op sociale media op te stoppen met 'angstcampagnes' zoals invoering van de avondklok.
- Het urgentiegevoel onder Nederlanders is licht toegenomen. Met de aanhoudende tweede golf en de opkomst van de gemuteerde variant maakt 47% van de Nederlanders zich nu (veel) zorgen (was eerst 41%), blijkt uit hetzelfde RIVM/GGD-onderzoek. Dit percentages evenaart het niveau van de eerste lockdown. Het draagvlak voor de gedragsmaatregelen, en het ervaren nut van de maatregelen blijft daarbij volgens het RIVM stabiel hoog. De recent uitgesproken verwachting van het kabinet dat de Britse variant van het coronavirus waarschijnlijk de overhand krijgt in Nederland, heeft mogelijk het urgentiegevoel verder verhoogt.
- De gezondheidsdienst in Noorwegen heeft een waarschuwing uitgestuurd nadat 29 mensen na hun vaccinatie zijn overleden. "De vaccins zijn misschien te riskant voor erg oude en terminaal zieke mensen", aldus de Noorse gezondheidsdienst. Volgens de Noorse medicijnagentschap waren de overledenen allemaal boven de 75 jaar.
- De naleving van maatregelen bij sociale interactie is minder goed dan tijdens eerste lockdown. Handen wassen en afstand houden bij bezoek gebeurt nu minder dan in het voorjaar, zo blijkt ook uit het RIVM/GGD-onderzoek. Mogelijke biedt dat een verklaring voor het recente epidemiologische beeld dat er relatief meer besmettingen hebben plaatsgevonden tijdens het bezoeken van familie en vrienden.
- Er is weerstand bij een aantal burgemeesters en handhavers tegen de avondklok. Burgemeesters verzetten zich bij het afgelopen Veiligheidsberaad (11 januari jl.) tegen het middel. Ook nu nog zijn er burgemeesters die zich publiekelijk uitspreken tegen de maatregel (burgemeester Amersfoort). Bij een dergelijke mate van aantasting van de persoonlijke vrijheid moet er overtuigend bewijs zijn dat het middel zijn vruchten afwerpt. Politiebonden (ANPV en NPB) zijn vanwege voorziene handhavingsproblemen verre van enthousiast.

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

- Steun is er bij een deel van de experts voor uitstel van tweede vaccinatie. Van een aantal ondervraagde Nederlandse corona-experts ziet de helft (6 van de 12) wel iets in de strategie om de tweede vaccinatie voor ouderen en andere kwetsbaren uit te stellen, blijkt uit een inventarisatie van het AD. Toch benadrukken ook van hen enkelen dat er serieuze nadelen kleven aan uitstel en daarom alleen geschikt is als uiterste optie. Naar verwachting komen volgende week de Gezondheidsraad en het OMT met een advies over dit onderwerp.
- Vanwege de veel besmettelijkere Britse virusvariant pleiten ^{5.1.2e} (hoogleraar gezondheidseconomie, Britse gezondheidsraad) en OMT-lid Marc ^{5.1.2e} ervoor om te onderzoeken of ook kinderen gevaccineerd kunnen worden. Er zijn aanwijzingen dat de Britse variant ook onder kinderen sneller rondgaat. Om dit virus eerder te kunnen krijgen, kan het daarom nodig zijn om ook kinderen te vaccineren.
- Op mainstream sociale media heerst er ongeloofwaardigheid over de vaststelling én omvang van de Britse variant van het coronavirus in Nederland. Menigeen is van mening dat dit propaganda is om strenge maatregelen, zoals de avondklok, te rechtvaardigen. Zorgen over de eventuele instelling van een avondklok worden veelvuldig geuit op sociale media. Het wordt gezien als meest vergaande vrijheid ontnemende maatregel die geen draagvlak zal hebben in de maatschappij.
- Het OMT adviseert tegen vervroegde opening van basisscholen en kinderopvangcentra (per 25 januari) vanwege de "zorgelijke ontwikkelingen" rond de Britse variant. Het kabinet heeft het advies overgenomen (NOS). De PO-Raad, de sectororganisatie voor het primair onderwijs, maakt zich zorgen over de effecten die de langdurige schoolsluiting heeft op de kinderen, maar staat toch achter het besluit van het kabinet.
- Het gebruik van de noodopvang voor basisschoolkinderen neemt toe tot voorbij de capaciteit. Enerzijds doordat ouders de druk niet meer aankunnen en hun kinderen en hun kinderen naar de noodopvang sturen. Anderzijds doordat werkgevers ouders dwingen of onder druk zetten om op locatie te werken. PO-Raad vindt dat de criteria voor de noodopvang en de lijst met cruciale beroepen tegen het licht gehouden moet worden.
- FNV en PO-raad pleiten voor betaald verlof (coronaverlof) voor werkende ouders, waarbij werkgevers door de overheid worden gecompenseerd. Het kabinet gaat over zo'n 'coronaverlof' in gesprek met de werkgevers en vakbonden.
- In de media is volop onduidelijkheid over de gevolgen van de val van het kabinet voor de crisisaanpak. Niet iedereen is er zeker van dat die op dezelfde voet zal doorgaan als voor het aftreden van het kabinet. Men noemt verdeeldheid en (potentiële) spanningen binnen de coalitie.
- VNO-NCW en MKB-Nederland vinden Wiebes' vertrek een "aderlating", en hameren op het belang van "noodzakelijke aanpassingen" aan het steunpakket voor ondernemers. Bij de cultuursector leven zorgen over slagingskans van een goed steunpakket, maar men houdt vertrouwen in de toekomst. Ook de vakbonden FNV en CNV zeggen met vertrouwen de samenwerking met het kabinet voort te zullen zetten.
- Vakbond CNV wil dat het RIVM aan zorgpersoneel (in alle sectoren) dat met COVID-19-patiënten werkt, dwingend FFP2-mondmaskers voorschrijft, i.p.v. de chirurgische mondmaskers die het RIVM nu voorschrijft. Volgens de vakbond zouden die er nu in voldoende mate zijn.
- Illegale feesten blijven voorkomen; afgelopen weekend in Amsterdam (64 man, kantoorpand), Brabant (2x) en Boekel (19 man, trailer omgebouwd tot kroeg). Ook andersoortige illegaliteit doet zich voor: goktoernooi (Den Haag); en een geopend café (Leeuwarden) waar illegaal gegokt werd.

Maatschappelijk ongenoegen

- Een illegale anti-Rutte-demonstratie ('Nooit meer kabinet Rutte') op het Museumplein in Amsterdam trok afgelopen zondag ongeveer 2000 mensen. De organisator, actiegroep Nederland in Verzet, had de demonstratie afgelast na verlies van een kortgeding tegen de gemeente Amsterdam over de locatie. Er demonstreerde een bont gezelschap, variërend van mensen die meer aandacht willen voor de zorg, mkb'ers, anti-vaxxers, en aanhangers van de complotbeweging QAnon. De coronamaatregelen (mondkapjes en 1,5 m afstand) werden massaal geschonden; 200 tot 250 mensen waren "uit op de confrontatie", volgens de gemeente; er werd met stenen gegooid en mensen hadden vechthandschoenen, slagwapens en zwaar vuurwerk bij zich. De Amsterdamse driehoek vaardigde een noodbevel uit. Toen een deel van de demonstranten weigerde te vertrekken, werd het plein met inzet van waterkanon, mobiele eenheid en honden schoongeveegd. 115 mensen werden gearresteerd.
- Er is ongenoegen onder huisartsen vanwege het uitblijven van vaccins. Het kabinet is niet tegemoetgekomen aan de eis van de Landelijke Huisartsen Vereniging (HLV) die eist dat er ook spoedig voor huisartsen en medewerkers in de huisartsenspoedzorg vaccins beschikbaar zijn, zoals dat volgens hen de afspraak was. Het kabinet ontkent zich op een termijn te hebben vastgelegd en wil vasthouden aan de vaccinatiestrategie (eerst ouderen en andere kwetsbaren).
- De Inspectie Gezondheidszorg stelt een onderzoek in naar een brief van de actiegroep Viruswaarheid aan huisartsen. Daarin wordt gesteld dat huisartsen strafrechtelijk kunnen worden vervolgd wanneer ze cliënten niet informeren over een reeks vermeende bijwerkingen van twee coronavaccins. Vermoedelijk hebben duizenden huisartsen in Nederland de brief de voorbije dagen ontvangen. In sommige gevallen werden de brieven op privéadressen van de huisartsen afgeleverd.
- Veel ouders uiten hun zorgen en ongenoegen op sociale media over het dicht blijven van de scholen. Naast ouders die het nauwelijks meer aankunnen, neemt de leerachterstand van de kinderen (mogelijk) toe en nemen de sociale contacten af. Bovendien wordt de overheid verweten de grenzen en het luchtruim niet te sluiten en derhalve te meten met twee maten.